

Lausunto

10.01.2025

Asia: VN/24159/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi rikosuhrimaksusta annetun lain 3 ja 4 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Onko teillä lausuttavaa esityksen 3 pykälään koskien maksun määrää?

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

Juristiliitto toteaa, ettei ehdotus rikosuhrimaksun korottamisesta ole yksiselitteisesti vaikutuksiltaan myönteinen. Juristiliitto katsoo, että tavoite rikosuhrien aseman parantamisesta lisääntyvillä maksuilla on tavoiteltava, mutta esityksessä on tuotava esiin myös muutoksesta johtuvat kielteiset vaikutukset.

Juristiliitto huomauttaa, ettei tuomioistuinten järjestelmät tunnista rikosuhrimaksun oikeaa suuruutta, mikä tarkoittaa, että jokaisessa yksittäisessä tapauksessa tuomarin on manuaalisesti tarkistettava, että rikosuhrimaksu määrätään oikean suuruisena. Väärin määrätty rikosuhrimaksu johtaa aina menettelyyn, jossa vähintään kiinnitetään tuomarin huomiota virkatoimissaan oikeuskanslerin menettelyssä. Rikosuhrimaksujen muuttaminen tarkoittaa merkittävää lisäresurssitarvetta käräjäoikeuksissa - tai ainakin on hyväksyttävä ja tuotava esiin se seikka, että tällainen muutos johtaa täysin vääjäämättä rikosasioiden käsittelyaikojen pidentymiseen, koska käytännössä rikosuhrimaksun suuruuden varmistaminen tarkoittaa entistä enemmän manuaalista tarkastamistyötä asiaa käsittelevälle tuomarille.

Tästä syystä Juristiliitto esittää, että kahdesta eri suuruisesta rikosuhrimaksusta tulisi luopua. Selkeintä olisi, jos kaikista vankeusuhkaisista teoista voitaisiin määrätä vain yhden suuruinen rikosuhrimaksu. Tämä olisi omiaan selkeyttämään rikosuhrimaksulain soveltamista ja vähentämään turhia virheitä maksun määräämisessä (esimerkiksi tilanteessa, jossa tuomioistuimien lukee syyksi syyttäjän vaatimaa lievemmän teon ja maksuksi pitäisi määrätä alempi rikosuhrimaksu). On

perusteltua katsoa, että kaikki vankeusuhkaiset teot ovat siinä määrin vakavia, että niistä voidaan määrätä samansuuruinen rikosuhrimaksu. Siirtyminen yhden suuruiseen rikosuhrimaksuun vähentäisi oletettavasti ei vain tuomioistuinten vaan myös oikeuskanslerin työtä, koska oikeuskanslerinvirasto tarkastaa käräjäoikeuksien tuomioita myös väärin tuomittujen rikosuhrimaksujen osalta.

Juristiliitto toteaa, että rikosuhrimaksun määräksi olisi mahdollista säätää esimerkiksi 80 euroa, joka vastaa nykyistä korkeamman suuruista rikosuhrimaksun määrää. Rikosuhrimaksujen korotusmahdollisuuksia koskeneen arviomuistion mukaan suurin osa määrätyistä rikosuhrimaksuista ovat 40 euron suuruisia rikosuhrimaksuista ja ne määrätään käytännössä erinäisistä liikenne rikoksista. Näissä tapauksissa rikostentekijöiden maksuvalmius on usein parempi kuin tuomioistuimissa tuomittujen rikostentekijöiden. Luopumalla alemmasta rikosuhrimaksusta, päästäisiin todennäköisesti samaan tai parempaan kertymään kuin nostamalla molempia rikosuhrimaksuja. Vaihtoehtoisesti rikosuhrimaksun määräksi voitaisiin säätää 100 euroa.

Kokonaissanktion kohtuullisuutta turvaa rikosuhrimaksulain 4 §:n 2 momentti, jonka mukaan rikosuhrimaksua ei saa määrätä, jos se olisi rahamäärältään suurempi kuin rikostentekijälle tuomittava tai määrättävä sakko. Näin ollen vähävaraisten tekemistä lievimmistä vankeusuhkaisista teoista ei tule rikosuhrimaksua maksettavaksi.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 4 pykälään koskien maksun määräämistä?

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

-

Millaisia näkemyksiä teillä on esitysluonnoksen vaikutuksista?

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

Juristiliitto huomauttaa, että ehdotuksen vaikutukset tuomioistuinten toimintaan on arvioitava ennen esityksen antamista eduskunnalle. On selvää, että mikäli uudistuksen jälkeen on olemassa neljä eri suuruista rikosuhrimaksua, tämä lisää olennaisesti käräjäoikeuksien työmäärää. Resurssitarve on kompensoitava täysmääräisesti tai ainakin avattava selkeästi perusteluissa, että tällaiset muutokset tarkoittavat käsittelyaikojen pidentymistä. Käräjäoikeuksien tuomarit ovat jo nykyisellään erittäin kuormittuneita, ja tällaiset yksittäiset muutokset tarkoittavat kumuloituessaan työtaakan muodostumista kohtuuttomaksi.

Muut mahdolliset kommentit hallituksen esityksen luonnoksesta.

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

Ehdotetussa laissa ei ole nykyisellään siirtymäsäännöstä, eikä siirtymäsäännöstä nytkään esitetä. Juristiliitto ehdottaa, että lakiin lisättäisiin selkeyden vuoksi korkeampien maksujen soveltamista koskeva siirtymäsäännös. Tämä on tarpeen esimerkiksi tilanteessa, jossa samalla kerralla määrätään rangaistus eri aikoina tehdyistä rikoksista tai yli lain voimaantulon jatkuvien rikosten osalta. Lisäksi Juristiliitto toivoo, että rikosuhrimaksulain muutoksen voimaantulo ajoitettaisiin vuoden

vaihteeseen, jotta lain soveltaminen olisi helpompaa. On käytännössä helpompi yksittäisessä tapauksessa muistaa, että 1.1.2026 alkaen rikosuhrimaksu on määrältään X euroa kuin se, että muutos olisi tullut voimaan esimerkiksi 1.9.2025.

Samalla Juristiliitto esittää, että rikosuhrimaksulakia muutettaessa voisi samalla kodifioida rikosuhrimaksulakia koskevan vakiintuneen oikeuskäytännön. Korkein oikeus on antanut useita prejudikaatteja rikosuhrimaksulain soveltamisesta (ainakin KKO 2021:71, KKO 2019:4) ja nämä oikeussäännöt tulisi koota lakiin sen soveltamisen helpottamiseksi. Kyse ei ole aivan vähäisestä asiasta – rikosuhrimaksu tulee määrättäväksi melkeinpä jokaisessa tuomioistuimessa sovellettavassa rikosasiassa. Olisi siten toivottavaa, että rikosuhrimaksulaki olisi selkeä ja nopeasti hahmotettava kokonaisuus, jossa rikosuhrimaksun määrääminen ja poikkeustilanteet olisivat selkeästi löydettävissä yhdestä säännöksestä.

Juristiliitto ehdottaa lisäksi, että rikosuhrimaksulain 5 §:ää muutettaisiin siten, että muutoksenhaku rikosuhrimaksulain mukaisesta maksuvelvollisuudesta sallittaisiin erikseen, eikä vain pääasian yhteydessä. Korkein oikeus on ratkaisussaan KKO 2021:42 katsonut, että koska rikosuhrimaksu on rangaistusluontoinen sanktio, tulee rikosuhrimaksun maksamisvelvollisen voida saada valittaa maksun määräämisestä myös erikseen ja jättänyt tämän säännöksen perustuslain 106 §:n nojalla soveltamatta. Toisaalta Turun hovioikeus on ratkaisussaan katsonut, ettei syyttäjällä ollut oikeutta hakea muutosta ratkaisuun ainoastaan rikosuhrimaksun osalta. On myös olemassa hovioikeustason ratkaisuja siitä, että syyttäjä on voinut valittaa vastaajan puolesta väärin määrätystä rikosuhrimaksusta. Selkeintä olisi säätää muutoksenhakuoikeus rikosuhrimaksusta niin maksuun määrätylle kuin syyttäjälle.

Tuomainen Jenni
Juristiliitto - Juristförbundet (rek. Suomen Lakimiesliitto - Finlands
Juristförbund ry)